

RELAȚIA DINTRE STRES ȘI FAMILIA MARCATĂ DE MIGRAȚIE

Maria CORCEVOI,

drd., lector universitar

Universitatea de Stat "Alecu Russo" din Bălți

Viorica CIOBANU,

medic, specialist pediatru

Spitalul Clinic de Urgență pentru

Copii „Sf. Maria” Iași, România

***The summary.** The working abroad to get a better living conditions for family, brings with it many changes, that induce to stress and then impose a psychological adaptation. This study proposes the understanding of phenomenon ensemble connected with economical migration and temporary fissioned family stress weakness.*

În prezent se observă un interes vădit în cercetarea familiilor contemporane. Acest lucru se datorează instabilității socio-economice și tranziției interminabile în care ne aflăm cât și a plecării la munci peste hotare a băștinașilor în speranța de a-și îmbunătăți condițiile de trai ale familiei. Acest fenomen aduce cu sine multiple schimbări la nivelul sistemului familial, și anume: redistribuirea rolurilor bărbaților și femeilor, scăderea din intensitate a abilităților de complementaritate și acomodarea reciprocă, apar dificultăți la copii în preluarea modelului părintelui plecat, funcția educativă este dezechilibrată în detrimentul celei economice, scade efectul funcției sexual-reproductivă etc. Aceste evenimente pot induce stres și prin urmare impun o ajustare psihologică.

Organizația Mondială a Sănătății definește sănătatea ca stare de bine somatică (biologică, fizică) și mentală (psihică) deplină și de bunăstare socială, iar starea de sănătate mintală implică și „standardul“ de adaptare și depășire a stresurilor: stare pozitivă de bine, de încredere în propria valoare a individului, în demnitatea și valoarea celorlalți; abilitatea persoanei în a-și gestiona lumea interioară de gânduri (sfera cognitivă) și sentimente (sfera afectivă); de a-și

organiza viața și de a-și asuma riscuri; de a iniția, dezvolta și susține relații personale mutuale satisfăcătoare; capacitatea psihicului de a se adapta și de a-și reveni după șocuri și stresuri [3, p.92]. Stresul reprezintă depășirea resurselor – capacității de adaptare prin suprasolicitări, cerințe mărite. Deoarece ființa umană este construită într-un sistem bio-psiho-social, stresul afectează în sens negativ tripla funcționalitate a persoanei [3, p.93]. Adeseori în literatură se întâlnește expresia „vulnerabilitate de stres” care desemnează, de fapt, o receptivitate psihică crescută față de stresorii psihogeni (și nu numai la aceștia) capabilă să conducă la apariția stresului (Kourilsky) [5, p. 6].

Partea practică se referă la înțelegerea unui ansamblu de fenomene ce este legat cu migrația economică și vulnerabilitatea la stres a membrilor familiilor temporar dezintegrate. Plecând de la acest obiectiv general ne-am propus: identificarea acelor familii care sunt marcate de migrația economică; analizarea incidenței vulnerabilității la membrii familiilor temporar dezintegrate și familiile care nu sunt marcate de migrație; identificarea unor efecte combinate ale variabilelor gen, mediu, tipul de familie care au un efect semnificativ asupra vulnerabilității la stres.

Ipozeza cercetării. Anticipăm că vulnerabilitatea la stres este o trăsătură mai des întâlnită la membrii familiilor marcate de migrația economică în funcție de variabilele (gen, mediu); în sensul că vor exista diferențe semnificative la nivelul de stres între membrii familiilor, în funcție de genul subiecților, mediul din care provin și tipul de familie din care aceștia fac parte (marcată de migrație și nemarcată de migrația economică).

Participanții la studiu. Pentru atingerea obiectivelor stabilite am inclus în cercetarea noastră un număr de 60 de subiecți, 25 bărbați (vârste cuprinse între 30-63 ani); 35 femei (vârste cuprinse între 25-59 ani). 30 de subiecți ai lotului sunt din mediul urban, mun. Bălți și 30 din mediul rural al nordului Republicii Moldova. 30 sunt membrii familiilor care nu au cunoscut fenomenul migrației economice iar 30 sunt membrii familiei marcate de migrație, dintre care 46% dintre ei sunt membrii ai familiei temporar dezintegrate pe o perioadă cuprinsă între 1 – 5 ani; 36,6% sunt membrii ai familiei temporar dezintegrate pe o perioadă cuprinsă între 6 – 10 ani; 16,7% sunt membri ai familiei temporar dezintegrate pe o perioadă cuprinsă între 11 – 15 ani.

Instrumentul de lucru. În vederea identificării și măsurării vulnerabilității la stres am aplicat Scala evaluării reajustării sociale (în alte surse scala evenimentelor de viață Holmes și Rahe). Pe baza unui studiu realizat în 1967, Thomas H. Holmes și Richard H. Rahe au identificat 43 de evenimente de viață având un potențial de stres diferit. Fiecare dintre aceste evenimente a fost evaluat din punctul de vedere al impactului probabil asupra persoanei și i-a fost alocat o valoare (de la 1 la 100). Foarte multe studii realizate în ultimii ani au utilizat această scală arătând că indivizii care acumulează un scor mai înalt decât 300 de puncte (*life-change units*) pe parcursul unui interval de un an prezintă un risc

mai mare de îmbolnăvire, indiferent dacă este vorba despre dezvoltarea de probleme cardiace, diabet, astm, anxietate sau depresie. [1, p.51]

Variabila dependentă a cercetării este reprezentată de rezultatul obținut la scala evenimentelor de viață Holmes și Rahe.

Variabilele independente reprezentând datele: genul subiecților, mediu de trai, tipul de familie, adică marcată ori nu de migrația economică.

Prezentarea și analiza datelor. Pentru a interpreta statistic datele obținute, acestea au fost analizate și prelucrate prin intermediul programului de prelucrare statistică a datelor în științele socio-umane SPSS (Statistical Package for Social Sciences), varianta 19 pentru Windows, aplicând ANOVA Univariat.

În vederea testării ipotezei am analizat mai întâi efectul principal al variabilei gen: $F(1,59)=3,28$, $p=0,75$, $p > 0,050$. Media diferenței fiind egală cu 41,44.

Tabelul 1. Media subiecților la nivelul de stres în dependentă de gen

genul subiecților	Mean
masculin	235,837
feminin	277,283

Rezultatele arată că nu există diferențe semnificative de gen în ceea ce privește nivelul de stres.

La analiza efectului principal al variabilei mediu din care provin subiecții asupra nivelului de stres am primit un $F(1,59)=1,80$; $p=0,18 > 0,050$ cu media diferenței fiind 26,12.

Tabelul 2. Media subiecților la nivelul de stres în dependentă de mediu

Mediu de trai	Mean
Urban	244,183
Rural	270,308

Datele obținute indică faptul că nu există diferențe semnificative între subiecții ce provin din mediul urban față de subiecții ce provin din mediul rural în ceea ce privește nivelul de stres. Literatura de specialitate ne spune că reactivitatea la stres este influențată de personalitatea individului. M. Friedman și R.H. Rosenman au evidențiat în 1950 existența a două tipuri de comportamente: modelul comportamental de tip A și modelul comportamental de tip B. Din studiile făcute, ei au configurat modelul comportamental de tip A caracterizat prin: ambiție, agresivitate, spirit de competiție, nerăbdare, alertă, sentimentul că timpul presează imperios și răspunsuri emoționale precum iritabilitate, ostilitate, toleranță scăzută la frustrare, prezente la toți cei investigați. Aceste persoane sunt mai afectate de stres comparativ cu persoanele aparținând modelului comportamental de tip B și caracterizate prin: calm,

pasivitate, relaxare, stil de viață liniștit, lipsa senzației de presiune a timpului [2, p.99].

În analiza efectului principal al variabilei tip de familie asupra nivelului de stres am stabilit următoarele: $F(1,59)=5,17$; $p=0,02$; $p<0,050$; Media diferenței fiind -52,02.

Tabelul 3. Media subiecților la nivelul de stres în dependență de tipul familiei

Tip de familie	Mean
Sub. din fam. temp. dezintegr.	282,569
Sub. din familie integrată	230,550

Rezultatele arată că apar diferențe semnificative la nivelul stresului la subiecții ce vin din familii temporar dezintegrate față de subiecții ce fac parte din familii integrate. Deducem din aceasta că un rol deosebit în apariția și extinderea stresului îl are mediul familial din care provine subiectul. Din acest motiv putem înțelege că persoanele care provin din familii marcate de migrația economică prezintă o vulnerabilitate în plan psihic la acțiunea stresorilor tradiționali, fiind mai predispuși la apariția stresului.

La efectul combinat al variabilelor mediul și tipul de familie avem un $F(1,59)=18,42$; $p=0.000<0,050$.

Tabelul 4. Media subiecților la nivelul de stres în dependență de tipul familiei și mediu de proveniență

Tipul de familie	Mediu de trai	Mean
Familie temporar dezintegrată	urban	315,450
	rural	258,143
Familie integrată	urban	172,917
	rural	282,473

Comparând rezultatele subiecților din familiile temporar dezintegrate din mediul de proveniență urban și rural am obținut: $F=0,59$; $p=0,44$ unde $t(28)=0,094>0,050$, rezultă că: în condiția familia temporar dezintegrată nu există diferențe semnificative la nivelul de stres trăit la subiecții din mediul urban față de cei din mediul rural. Iar la subiecții din condiția familiei integrate avem $F=1,23$; $p=0,27$ unde $t(18)=0,001<0,050$, ceea ce rezultă că există diferențe semnificative la subiecții din mediul rural la nivelul stresului trăit față de subiecții din mediul urban, în sensul că cei din mediul rural au un nivel mai mare al stresului decât cei din mediul urban.

Comparând rezultatele la nivelul stresului la subiecții din mediul urban, unde $F=0,61$; $p=0,044<0,050$ și $t(28)=5,28$; $p=0,000<0,050$ rezultă că există diferențe semnificative între rezultatele obținute la subiecții din familiile temporar dezintegrate față de subiecții din familii integrate, în sensul că subiecții

din mediul urban care fac parte din familii temporar dezintegrate au un nivel mai înalt al stresului decât subiecții din mediul urban proveniți din familii integrate. La subiecții din mediul rural nu există diferențe semnificative la scorurile nivelului de stres: $F=0,27$, $p=0,60$; $t(28)=-0,56$, $p=0,57 > 0,050$.

Concluzii: În apariția și extinderea stresului psihologic pe lângă particularitățile cognitive, afective ale subiecților un rol important îl are și mediul familial marcat de migrația economică. Acesta include în sine evenimente psihotraumatizante trăite de toți membrii sistemului, deoarece familiile funcționează ca unități organizate. Odată ce pleacă un membru al familiei la munci peste hotare acesta dezintegrează temporar sistemul făcându-i pe toți vulnerabili la stres cu o receptivitate psihică crescută față de stresorii psihogeni. În acest context am obținut că nu există diferențe semnificative de gen între subiecții ce provin din mediul urban față de subiecții ce provin din mediul rural la nivelul de stres, dar avem un efect semnificativ al tipului de familie din care provin subiecții (marcate de migrație și cele nemarcate de migrație) asupra nivelului de stres. Cel mai mare nivel al stresului îl găsim la subiecții din familii temporar dezintegrate din mediul urban față de cei din mediul rural, cât și față de subiecții din familii integrate din mediul urban.

Există interacțiuni în care beneficiile migrației economice fac dificilă percepția stresorilor, făcându-i vulnerabili pe membrii familiei la stres. În profilaxia primară a stresului va intra și grupul țintă a membrilor familiei marcate de migrația economică.

Bibliografie:

1. ENACHE, RODICA. Elemente de psihodiagnoză, consiliere și terapia familiei. Constanța: Ovidius University Press, 2011. 217 p. ISBN 978-973-614-635-0.
2. FLORENȚA, G., POPESCU, L., OMER, I. Dimensiuni compensatorii ale stresului la nivel organizațional. In: *Cercetări filosofico-psihologice*. București, 2011, anul III, nr 1, pp. 97-112.
3. MIHĂILESCU, A., et al. Genomica stresului: Determinarea binomului stres/vulnerabilitate. In: *Revista Medicală Română*, 2011, Vol. LVIII, nr.2, pp.92-97;
4. Stresul. Cauze psihosociale. Psihologia medicală. Curs. În: <http://www.umfcv.ro/files/...>
5. TOMȘA, R. Efectele psihologice ale migrației economice a părinților asupra preadolescenților : rez. tz. dr. Cond. șt. I. Mitrofan; Univ. din București, fac. de Psihologie și Științele educației. București, 2010. 32 p.; [www.unibuc.ro/.](http://www.unibuc.ro/)
6. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Sănătate>